

Всі ці прийоми допомагають контролювати емоційні реакції та справлятися з екзаменаційною тривожністю при фактичному зіткненні зі стресором — екзаменаційною ситуацією. **Проблемно-орієнтовані** техніки передбачають прямі дії для вирішення проблемних ситуацій: раціональне самоуправління особистості студента та самоорганізація навчальної діяльності; ефективне управління часом, ретельна підготовка до здачі іспитів, структурування навчального матеріалу на складні та проблемні питання, поетапне планування роботи, обговорення складних питань з компетентними одногрупниками, організація робочого місця.

Таким чином, названі заходи подолання завищеної екзамена-

similar papers at core.ac.uk

provided by Institutional Repository of Vadym Hetman

востях, формуванні позитивних настановлень та мотивації, оптимістичного погляду в майбутнє, збереження гарного самопочуття та психічного здоров'я.

Л. П. Бортнікова, канд. екон. наук, доц.,
кафедра політичної економії факультетів
управління та маркетингу

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ ЯК СКЛADOVA ЧАСТИНА ЕФЕКТИВНОГО НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Сьогодні важливе місце в підготовці кваліфікованих спеціалістів займає самостійна робота студентів, у зв'язку з чим постає завдання допомоги студентам виробити в собі вміння працювати самостійно. Самостійна робота за складністю виконання стоїть на другому місці після екзаменів.

Раніше така робота розглядалася лише як підготовка до семінарів, екзаменів, написання рефератів. У сучасних умовах вона трактується ширше — як самостійна діяльність студентів по перетворенню інформації у знання. Актуальність цієї форми навчання також полягає в тому, що у своїй подальшій роботі колишні студенти знаходяться в досить жорстких умовах, коли роботодавець вимагає самостійного, негайного пошуку необхідної інформації, правильного рішення, а допомога з боку колег у таких випадках може взагалі й не надходити, якщо панує атмосфера нещадної конкуренції за робочі місця. Дуже часто фахівець на практиці попадає в ситуації, коли йому слід самостійно працювати над виконанням стандартного або нетрадиційного завдання.

Самостійна робота — особлива форма навчання, яка спрямована на індивідуальне оволодіння студентами навчальним, методичним та науковим матеріалом за рамками аудиторного часу. Завданням самостійної роботи студентів є засвоєння певних знань, умінь, навичок, закріплення і систематизації набутих знань та їх застосування для розв'язання практичних завдань, пошуку відповіді на поставлені проблемні запитання та виконання творчих робіт.

До форм самостійної роботи можна віднести: підготовку доповідей на семінари, практичні; розв'язання практичних завдань (ситуацій); написання рефератів, есе; виконання курсових, дипломних робіт; пошук, огляд та конспектування монографій та наукових статей; програмоване навчання (самостійне тестування); участь у колоквиумах, мозкових атаках, диспутах тощо.

Безумовно, самостійна робота студентів вимагає чіткої організації, планування, систематизації та певного керування, наставництва з боку викладачів, що сприяє підвищенню якості засвоєння навчального матеріалу та продуктивності праці студента. Викладач може спрямовувати зусилля студента на підбір літератури, постановку проблеми, дискусійні питання, стимулювати вироблення власної думки та її обґрунтування.

Ефективному проведенню самостійної роботи студентів сприяє забезпечення літературою як в абонементі бібліотеки університету, так і в читальних залах, а також Інтернету в обладнаних комп'ютерами аудиторіях. На сьогодні абсолютна більшість студентів має власні персональні комп'ютери на дому, підключені до мережі Інтернет. Завдяки електронній пошті студенти можуть надсилати запити та виконані роботи на адресу викладача, отримувати у відповідь завдання, роз'яснення, зауваження, посилення на рекомендовані публікації. Нажаль, розвиток веб-мережі призвів до відкриття вільного або платного доступу користувачів комп'ютерів до електронних бібліотек, в яких наявні не лише першоджерела, але й готові контрольні, реферати, дипломні та курсові роботи. За таких умов, значна частина робіт взагалі не переписується, а просто компілюється з бази даних. Це призводить до тиражування виконаних завдань, знецінення творчої роботи. Тому постає проблема протистояння такій профанації.

На наш погляд, доречно пропонувати такі заходи протидії даному явищу, як збагачення змістовності практичних завдань, регулярне оновлення тематики, вимога до використання найновіших джерел, стимулювання власної думки та її обґрунтування. Виправдовує себе підготовка виступів, рефератів з різних позицій відомих дослідників для обговорення на семінарах. Також доціль-

но не лише приймати виконані завдання для зарахування, але й вимагати усного коментарю автора, щоб переконатися у міцності знань, усвідомленні та закріпленні прочитаного матеріалу.

Ефективності самостійної роботи також сприяють консультації викладачів з відповідних дисциплін та реферативні огляди останніх публікацій на щомісячній або щоквартальній основі, які здатні проводити зазначені викладачі за умови виділення відповідного додаткового часу, що обліковується як навантаження.

Така побудова навчального процесу, де чільне місце посідає самостійна робота, створює підстави для ефективного розвитку індивідуальних наукових нахилів та інтересів кожного студента. При такому підході студенти перестають бути пасивними споживачами інформації. У них з'являється змога не лише більш детально вивчати деякі теми і дисципліни, а й випробовувати їх на практиці.

Орієнтація на підвищення питомої ваги самостійного навчання дасть змогу активізувати навчальну діяльність та розширити діапазон дисциплін і тем, що викладаються. Це має особливе значення для фахівців-економістів, які будуть працювати в нових ринкових умовах. Навички самостійної роботи, набуті студентами, дадуть їм змогу постійно підвищувати свій кваліфікаційний рівень у практичній діяльності.

*А. Ю. Брегеда, д-р філософії, проф.,
завідувач кафедри політології і соціології*

ЗНАЧЕННЯ АКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ СВІДОМОСТІ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ КУРСУ «ПОЛІТОЛОГІЯ»

В сучасних умовах широкої демократизації суспільного життя в Україні помітно зростає роль і значення політичної свідомості і політичної культури громадян та молоді особливо. Сьогодні для ефективної життєдіяльності молодих спеціалістів особливого значення набуває формування таких рис, як цілеспрямованість, відповідальність, уміння приймати самостійно відповідальні рішення, єдність слова та діла тощо. Формування цих, як і інших рис політичної свідомості студентів проходить протягом усього навчання у ВНЗі в процесі вивчення політології, соціології права та інших навчальних дисциплін.